



Sveriges förenade studentkårer

Handläggare: Jenny Andersson Datum: 2013-09-25 Dnr: PM2-1/1314

*Remissvar: Arbetshjälpmedel och
försäkringsskydd för arbete på lika villkor
(SOU 2012:92)*

SFS inkommer här med sina synpunkter kring FunkA-utredningens slutbetänkande Arbetshjälpmedel och försäkringsskydd för arbete på lika villkor (SOU 2012:92)

Dag som ovan,

Erik Arroy , ordförande
08-54570105
erik.arroy@sfs.se

Jenny Andersson, utredare
08-54570111
jenny.andersson@sfs.se

1. Inledande och sammanfattande kommentarer

Sveriges förenade studentkårer, SFS, driver sedan två år tillbaka projektet Så funkar det som syftar till att göra Sveriges studentkårer mer tillgängliga för studenter med funktionsnedsättning. SFS menar att den högre utbildningen ska vara öppen för alla, oavsett funktionalitet.

Utbildning är en nyckel till ett långt och hållbart arbetsliv för många människor. Det gäller oavsett funktionalitet. Som framhävs i tidigare betänkande från FunkA-utredningen är utbildning en avgörande faktor också för att personer med funktionsnedsättning ska etablera sig på arbetsmarknaden. Högre utbildning har dessutom flera andra värden för den enskilda individen så som bättre hälsa och större självförtroende. Det är självklart saker som bör komma människor tillgodo oavsett funktionalitet.

Antalet personer med funktionsnedsättning som tar del av högre studier ökar stadigt men gruppen är fortfarande underrepresenterad. SFS är övertygad om att det finns flera saker som kan göras för att öppna och tillgängliggöra högskolan för fler. Eftersom utredningen inte tar upp hur den högre utbildning kan utvecklas för att "...bidra till att personer med funktionsnedsättning som innebär nedsatt arbetsförmåga i ökad utsträckning kan få och behålla ett arbete"¹ så har SFS valt att göra det i det här remissvaret. SFS förespråkar följande åtgärder:

- Ge lärosätena i uppdrag att ta fram konkreta åtgärder för att öka rekryteringen av studenter med funktionsnedsättning.
- Utvidga skyddet mot diskriminering kopplat till funktionsnedsättning i högskolan.
- Se över och säkra finansieringen av högskolornas verksamheter för särskilt stöd.
- Ge fler studenter med intellektuell funktionsnedsättning möjlighet att studera vidare.
- Förbättra grund- och gymnasieskolan för elever med särskilda behov.
- Se över särskolan och särgymnasiet.

¹ Direktiv 2011:59

2. Utbildning - en nyckel till både arbete och hälsa

Utbildning är en nyckel för många människor att ta sig in på arbetsmarknaden. Det gäller givetvis även för personer med någon form av funktionsnedsättning. Statistik från utredningens delbetänkande visar att graden av utbildning ökar sannolikheten för en person med funktionsnedsättning att etablera sig på arbetsmarknaden på ett markant sätt. I gruppen funktionsnedsatta med nedsatt arbetsförmåga hade 70 procent med eftergymnasial utbildning sysselsättning, men bara strax över 50 procent av de med gymnasial utbildning och något över 20 procent bland de med enbart förgymnasial utbildning.²

Högre utbildning ökar inte bara chanserna till arbete utan har också visat sig vara betydelsefullt för den enskilda individens hälsa och välmående.³ Studier har visat att personers fysiska och psykiska hälsa är tätt kopplade till deras utbildningsnivå. Unga med funktionsnedsättning har både lägre utbildningsnivå och sämre upplevd hälsa.⁴ Bättre möjligheter till högre utbildning för personer med funktionsnedsättning är med andra ord ett mycket angeläget mål att arbeta mot.

3. SFS förslag till åtgärder

3.1 Bredda rekryteringen till högre utbildning

Antalet personer med funktionsnedsättning som studerar vid högskola eller universitet har vuxit stadigt under de senaste åren. Men gruppen är fortfarande underrepresenterad.⁵ Att våga ta steget till högre utbildning kan vara svårt av flera skäl. För personer med funktionsnedsättning kan till exempel bemötande och uteblivet stöd i grund- och gymnasieskolan och bristen på förebilder göra steget längre. Därför behövs aktiva åtgärder som syftar till att både rekrytera och behålla studenter med funktionsnedsättning i högre utbildning.

Lärosätena har under flera år haft i uppgift att arbeta med breddad rekrytering. Men definitionen av breddad rekrytering, som kommer från propositionen ”Den öppna högskolan”, innefattar främst rekrytering av socialt och etniskt underrepresenterade grupper. Den uppföljning⁶ som gjordes av högskolornas arbete 2009 visar att några lärosäten satsat särskilt på att underlätta för studenter med funktionsnedsättning. Men den innehåller få exempel på insatser som mera direkt syftar till att rekrytera fler studenter med funktionsnedsättning.

Det behövs självklart insatser som underlättar och gör det möjligt att studera med funktionsnedsättning men det krävs också rent rekryterande insatser om gruppen ska öka. Regeringen bör därför ge lärosätena i uppdrag att ta fram specifika åtgärder för att öka

² Sou 2012:31 s. 226

³ Se exempelvis Folkhälsoinstitutets rapport ”Ekonomiska och sociala förutsättningar: kunskapsunderlag för folkhälsopolitisk rapport 2010”

⁴ Ungdomsstyrelsen Fokus 12

⁵ Studeramedfunktionshinder.nu

⁶ HSV (2009) och (2007)

rekryteringen av studenter med funktionsnedsättning till högre utbildning.

3.2 Utvidga skyddet mot diskriminering

Det är viktigt att högskolan är tillgänglig och att studenterna behandlas på ett rättvist och respektfullt sätt. Det lagliga skydd som finns idag för diskriminering mot personer med funktionsnedsättning i högskolan är för svagt. Förbudet mot diskriminering gäller bara för fysisk anpassning av lokaler och ställer inga krav på att högskolor ska vidta stödåtgärder vid undervisning och examinationer.⁷ Det betyder att en stor andel personer med funktionsnedsättning inte alls har något lagligt skydd mot diskriminering i högskolan. Regeringen bör genast se över hur diskrimineringslagstiftningen kan förändras för att täcka fler studentgrupper.

Ett konkret exempel som drabbar studenter med exempelvis dyslexi eller synnedsättning är att litteraturlistor läggs ut för sent. Det gör att studenterna inte hinner beställa talböcker till kursstart och att de på så vis missgynnas gentemot sina kurskamrater. Det händer att studenterna får sina böcker först flera veckor in på en kurs.

3.3 Se över behovet av resurser för särskilt stöd

Högskoleverket konstaterade att de flesta studenter som behöver får pedagogiskt stöd av högskolan trots att lagen inte kräver det. De flesta lärosäten kräver dock någon form av intyg. I takt med att antalet studenter med funktionsnedsättningar ökar kan det dock bli svårt för ansvarig personal att ge studenterna det stöd de behöver i tid. Om kraven på det stöd som lärosätet ska erbjuda dessutom skärps kommer behovet av utökade resurser sannolikt bli ännu större. Redan för några år sedan kom vittnesmål från Stockholms universitet om att resurserna var knappa och inte räckte för att möta studenternas behov.⁸ Regeringen behöver se över hur en långsiktig finansiering till stöd för studenter med funktionsnedsättning kan säkras.

Lärosätenas samordnare för personer med funktionsnedsättning har också konstaterat att det saknas bra statistik som beskriver både antalet studenter med funktionsnedsättning och deras situation.⁹

3.4 Ge fler personer med funktionsnedsättning möjlighet att studera

I Sverige är flera grupper av personer med funktionsnedsättning helt utestängda från högre utbildning. Det gäller till exempel personer vissa typer av intellektuell funktionsnedsättning. I flera andra länder så som Irland, Island, Spanien, Japan och USA finns möjlighet för personer med intellektuell funktionsnedsättning, som exempelvis downs syndrom, att utbilda sig på högskola eller universitet. I USA har det också gjorts

⁷ Do:s årsredovisning (2011) s. 28

⁸ Se exempelvis HSV (2009) eller artikel i Gadeamus från 2011 <http://www.old.gaudeamus.se/artiklar/nyheter/ohallbar-situation>

⁹ Ungdomsstyrelsen (2012)

omfattande satsningar de senaste åren för att öppna den högre utbildningen för personer med intellektuell funktionsnedsättning.¹⁰

I Sverige finns en satsning på högskoleutbildning för personer med utvecklingsstörning i Gävle. Projektet drivs med stöd från allmänna arvsfonden och utbildningen som erbjuds är ett hälsoinspiratörsprogram.¹¹ Regeringen bör möjliggöra fler liknande satsningar.

3.5 Förbättra grund- och gymnasieutbildningar för personer med funktionsnedsättning

Det finns brister i grund- och gymnasieskolan idag som försvårar för många personer med funktionsnedsättning att gå vidare till högre studier. Studier har visat att personer med funktionsnedsättning upplever sin skoltid på ett mer negativt sätt och att de inte får förutsättningar att prestera i nivå med sin potential. Barn och unga med funktionsnedsättning får inte alltid tillräcklig stimulans i sin skolgång och möts i vissa fall av låga förväntningar. Undersökningar visar också att en betydande andel av lärarna saknar kompetensen att stödja barn med särskilda behov. Barnombudsmannen har kritiserat att särskilt stöd enligt bestämmelser bara behöver ges för att eleverna ska nå de lägsta kunskapskraven.¹² Om fler personer med funktionsnedsättning ska kunna gå vidare till högre utbildning är kompetensen bland lärare och stödet i grund- och gymnasieskolan helt avgörande.

3.6 Se över särskolan och särgymnasiet

För personer som går i särskola finns egentligen ingen möjlighet att fortsätta till högre studier eftersom gruppen saknar behörighet. Högskolan i Gävle driver i samarbete med organisationerna SUH, Svenskt utvecklingscentrum för Handikappidrott, och FUB, För barn unga och vuxna med utvecklingsstörning, ett unikt projekt som möjliggör för personer som gått i särskola att studera vidare genom ett undantag i reglerna. Särskolans organisering gör det ibland svårt att bedöma vilka studenter som har förutsättningar att studera vidare. Dessutom är särskoleutbildningens utformning ofta sådan att den inte förbereder studenter för vidare studier efter gymnasiet.

Skolinspektionen har lyft att eleverna i särskolan inte alltid möts av tillräckliga utmaningar. De har efterfrågat en bättre balans mellan möjligheter för eleverna att utveckla sina förmågor och omsorgsperspektivet.¹³ Skolverkets granskningar har också visat att verksamheten inom särskola och särvux är mer omsorgsinriktade än kunskapsorienterade. De menar att fokus ligger på trivsel och trygghet

¹⁰ Se exempelvis thinkcollege.net

¹¹ För mer information besök Svenskt utvecklingscentrum för handikappidrotts hemsida, <http://www.suh.se/index.php/projekt/halsoinspiratorsprojektet>

¹² Ungdomsstyrelsen (2012) s. 54-55

¹³ Ibid s. 65

framför kunskapsutveckling.¹⁴ I boken "Särskolans verksamhet – uppdrag, pedagogik och bemötande" påpekar författarna att lärarna i särskolan behöver utveckla sin kompetens att bedöma elevernas kunskap och att de behöver fortbildning för att kunna sätta elevernas kunskapsutveckling i fokus.¹⁵

Källor:

Diskrimineringsombudsmannens årsredovisning 2011

Ungdomstyrelsen (2012) Fokus 12: levnadsvillkor för unga med funktionsnedsättning. 2012:3 Ungdomstyrelsens skrifter.

Sou 2012:31 Sänkta trösklar- högt i tak

Högskoleverket (2009) Uppföljning av högskolornas arbete med breddad rekrytering Rapport 2009:18 R

Högskoleverket (2007) Utvärdering av arbetet med breddad rekrytering till universitet och högskolor Rapport 2007:43 R

Skolverket (2001) Kvalitet i särskolan – en fråga om utvärdering

Swärd och Florin (2011) Särskolans verksamhet: uppdrag, pedagogik och bemötande.

¹⁴ Skolverket (2001) kvalitet i särskolan

¹⁵ Swärd och Florin (2011) s. 25